

JAN NAWROCKI, KAZIMIERZ ZAPRZAŁ

**ZWALCZANIE JAŁOWOŚCI
I NIEPŁODNOŚCI U BYDŁA
W MAJĄTKACH PGR NA TERENIE
WOJEWÓDZTWA STALINOGRODZKIEGO**

Z Wojewódzkiego Zakładu Higieny Weterynaryjnej
w Stalinogrodzie

Kierownik: dr JERZY SZAFIARSKI
Ze Zjednoczenia Państw. Gosp. Rolnych w Stalinogrodzie
Kierownik: lek. wet. KAZIMIERZ ZAPRZAŁ

Wobec znacznego nasilenia jałowości u bydła na terenie naszego województwa, powodującego znaczne straty gospodarcze i hodowlane, Zjednoczenie Państwowych Gospodarstw Rolnych w Stalinogrodzie, w związku z niemożnością wykonania planów produkcyjnych mleka jak też i słabych zacień krów i jałówek, na podstawie przeprowadzonych w terenie kontroli i w porozumieniu z Ministerstwem PGR postanowiło przystąpić do zlikwidowania takiego stanu rzeczy. Zdecydowano się więc przebadać całe pogłowie bydła a następnie przystąpić do leczenia jałowięjących i bezmlecznych sztuk oraz uporządkowania obór przez wybrakowanie sztuk nie nadających się do leczenia a tym samym do dalszej hodowli.

Akcję tą Zjednoczenie PGR w Stalinogrodzie powierzyło 5 lekarzom weterynaryjnym — specjalistom pod kierunkiem lekarza wet. Zjednoczenia. Obszar województwa obejmujący wszystkie majątki PGR podzielono na rejony, w których następnie ekipa złożona z dwóch lekarzy wet. i zootechnika danego majątku przeprowadziła dokładne badania bydła. Kontrolne badanie jałowięcego bydła jak też i badanie buhajów powierzono prof. dr Bielańskiemu z Krakowa. Badanie bydła przeprowadzono w latach 1953 i 1954. Przy badaniu na miejscu przeprowadzono dokładny wywiad odnośnie badanych zwierząt, przy czym z reguły stwierdzano niewłaściwy ich sposób żywienia. Do najczęstszych błędów należało: żywienie zbyt jednostronne, niepodawanie zwierzętom soli oraz witamin,

niewystarczające ilości pokarmu itd., które rzecz jasna musiały w dużym stopniu przyczynić się do zmniejszenia kondycji, a co zatem idzie zdolności rozrodczej zwierząt.

Zespół przeprowadzający badania rozdzielił swą pracę następująco: jeden lekarz wet. wykonywał badania rektalne, drugi natomiast wziernikowanie pochwy, otwieranie szyjki macicznej, płukania pochwy i maciczne oraz zastryki. Kolektywna taka praca miała i tę korzyść, że w wypadkach wątpliwych lekarze uzupełniali swoje rozpoznanie. Dokładne protokoły badań prowadził zootechnik, a następnie lekarz wet. przeprowadzający badania po uzupełnieniu danych po badaniu i dokonywaniu zabiegów, przekazywał je Zjednoczeniu, dyrekcji zespołu oraz kierownictwu majątku. Rozpoczęta w maju 1953 r. akcja badania bydła wyprzedziła zarządzenie Ministerstwa Rolnictwa z dnia 23.7.53 odnośnie planowej akcji zwalczania jałowości u bydła, która przewidziana była tym zarządzeniem na 3 i 4 kwartał 1953 r. W ciągu trwania akcji przebadano w 1953 roku w zespołach 66 obór w tym 1883 sztuki bydła. Wyniki badań przedstawia zamieszczona poniżej tabela.

Ogółem po dokładnym badaniu okazało się, że 681 sztuk bydła było cielnych w różnych okresach czasu, natomiast 1202 sztuk było jałowych. Ponadto u 30 przebadanych sztuk bydła stwierdzono mechaniczne uszkodzenie narządów rodnych (przetoki odbytnicowo-pochwowe, rozdarcia i blizny sromu). U większości sztuk występował zakaźny nieżyt pochwy. Z liczby 1202 jałowych sztuk, która stanowi 63% przebadanych sztuk a 22% całego pogłowia bydła w majątkach PGR, poddano zabiegom leczniczym 951 sztuk, to jest 78% sztuk przebadanych (18% całego pogłowia). W wyniku zabiegów leczniczych potwierdzonych dalszym badaniem kontrolnym stwierdzono, że około 63% sztuk zostało zacielonych. Resztę sztuk nie nadających się do dalszego leczenia t. j. około 37% (trwałe zmiany narządów rodnych, bezmleczność, TBC, starość

Zestawienie wyników badań terenowych

L. p.	Zespół PGR	Stan pogłowia			Ilość ociel. w 1953	P r z e b a d a n o													% jałowych
		buh.	krowy	jał.		szt.	cielne	poronień	TBC	zmiany w macicy			zmiany w jajnikach			Zanik zwyrod. niedoroz.	Zaburz. hormon.		
										ropne	nieżyty	niedoroz.	zanik zwyrod.	cysty	ciałka żółte				
1	PS	19	355	219	298	329	129	3	14	26	35	8	42	27	25	15	10	34	
2	ST	25	575	264	356	367	120	10	17	24	66	7	61	36	33	18	19	28	
3	SI	19	458	233	342	242	101	8	14	12	39	1	25	14	33	11	5	20	
4	SW	13	425	156	316	348	142	14	9	26	58	15	42	19	38	16	16	34	
5	KO	18	254	71	253	110	46	4	4	15	9	2	28	8	12	12	—	18	
6	Ł	12	192	125	191	99	35	—	6	3	15	3	11	6	11	11	6	19	
7	D	21	333	154	287	113	35	—	1	13	15	2	16	7	15	2	16	13	
8	KA	20	496	143	336	142	37	—	10	5	21	2	29	9	10	13	22	16	
9	PL	17	440	214	268	133	46	8	9	14	7	2	13	18	7	3	5	13	
Razem		193	3528	1479	2655	1883	681	47	84	138	275	42	258	144	184	111	99	22	

itp) wybrakowano na ubój względnie przeznaczono na opas.

Bardzo ważnym problemem przy zwalczaniu jałowości bydła na terenie województwa stalino-grodzkiego jest sprawa rzesiska bydłowego, który na naszym terenie występuje nagminnie. Badania przeprowadzone przez WZHW w Stalinogrodzie w końcu 1953 i w 1954 ustaliły, że rzesistek bydłowy występuje prawie we wszystkich zespołach Zjednoczenia u buhajów w ilości 10—40%. Rozpoznania laboratoryjne rzesistka u buhajów pokrywają się z badaniami krów w kierunku jałowości oraz księgami oborowymi (częste powtarzanie latowania się, wczesne poronienia, ropomacicza różnego stopnia oraz zakaźny niezbyt pochwy). Z przebadanych 66 obór 27 jest zakażonych rzesistkiem. Oprócz badania buhajów w kierunku rzesistka prowadzono całkowite badanie spermy. Akcja ta jest prawie na ukończeniu i objęła spośród 164 buhajów 124 szt. z których 12 było nieplodnych (necrospermia, azoospermia), a 40 zakażonych rzesistkiem. Dwa kontrolne badanie bydła przeprowadzone w 1954 r wykazało, na 1093 przebadanych sztuk 376 sztuk cielných, 134 świeżo pokrytych, 173 świeżo ociełonych oraz 558 sztuk jałowych, z których część nie wyleczona pozostała z ubiegłego roku. Przy badaniu przeważają ciała żółte z przewagą owulacyjnych oraz ropomacicza. Leczeniu poddano 520 sztuk. W porównaniu do akcji z r. 1953 ilość jałowych sztuk zmniejszyła się o 644 sztuki tj. o 45%, a ilość leczonych sztuk o 431 tj. 54%.

Dla zwalczania rzesistka bydłowego Zjednoczenie uruchomiło siedem punktów inseminacyjnych, zaopatrywanych w spermę przez stację sztucznego unasieniania w Kluczborku. Inseminacja ta objęła 21 obór w tym 1093 sztuki bydła, a więc te obory, w których stwierdzono rzesistka. Dotychczas w okresie od IV do IX. 1954 r. unasieniono sztucznie około 600 sztuk bydła. Ponadto Zjednoczenie doceniając wartość materiału rozplodowego postanowiło cenne rozplodniki poddać leczeniu przy zastosowaniu wszystkich dostępnych metod.

Wnio ski

1) Na podstawie wyników badań w latach 1953 i 1954 należy stwierdzić, że akcja zwalczania jałowości i nieplodności u bydła jest ze wszech miar celowa a osiągnięte na przestrzeni dwóch lat wyniki należy uznać za bardzo dobre.

2) Akcja ta przyniosła Zjednoczeniu w ciągu tych dwóch lat przeszło milion złotych zysku, przy czym dla uzasadnienia powyższego podaje się następujące dane:

Rok	Przebadane sztuki	w t y m					
		cielne	jałowe	wy-brak.	leczo- ne	wy- lecz.	pozost. w lecz.
1943	1883	681	1202	281	951	599	252
1954	1093	510	558	38	520	320	200

Jeżeli przyjmujemy, że 1 krowa daje rocznie 1 cielę wartości 238 złotych oraz przeciętnie 2700 litrów mleka wartości 2700 złotych a więc razem 2938 złotych, to jedna krowa jałowa daje przeciętnie rocznie stratę 778 złotych. Cyfrę tę otrzymujemy przez obliczenie straty 1 cielęcia oraz 20% mleka; trzeba jednak wziąć pod uwagę i to, że wiele jałowych krów daje jeszcze mniej mleka, niż 20% zależnie od długości czasu trwania jałowości. W 1953 roku sztuki jałowe dały 218.618 złotych strat a w 1954 roku (do 1.10.54) 185.164 złotych a więc około pół miliona złotych. Wyleczone sztuki w ilości 919 zmniejszyły straty o około 700.000 złotych, co najlepiej potwierdza korzyści przeprowadzonej akcji.

3) Dla osiągnięcia pełnych wyników przy przeprowadzaniu podobnej akcji należy stosować wszystkie badania tak terenowe jak i laboratoryjne, a leczeniu poddawać nie tylko krowy i jałówki ale też buhaje, przy czym dla uniknięcia zakażeń rzesistkiem stosować należy sztuczne unasienienie z wyłączeniem krycia bydła przez buhaje tak zdrowe jak i chore, która to zasada musi być ściśle przestrzegana. 4) Obory powinny być pod stałą kontrolą lekarską a całe pogłowie bydła co najmniej dwukrotnie w ciągu roku badane na cielność.

ANTONI ZEBRACKI

Lublin

ŹRÓDŁA NIEPLODNOŚCI KRÓW I METODY JEJ ZWALCZANIA

(dokończenie)

Dalszym źródłem jałowości bydła są czynniki infekcyjne — powodujące zaburzenia w płodności. Czynniki infekcyjne wywierają swój ujemny wpływ we wszystkich fazach rozrodczości. Mogą występować w fazie zapłodnienia, w ciąży, w okresie poporodowym (*puerperium*), a nawet przenoszą się na noworodki i oseski. Jedne zarazki są bardziej szkodliwe dla pewnej fazy, inne znów dla drugiej fazy itp. G ö t z e (7) podaje, że około 10—50% wszystkich przypadków nieplodności jest spowodowanych infekcjami. Najczęściej występowanie tego rodzaju infekcji ma charakter enzootyczny. Zwalczanie polega na rozbudowaniu diagnostyki, wyszukiwaniu nosicieli zarazków oraz zwierząt podejrzanych, odizolowaniu, wykluczeniu chwilowym lub trwałym z dalszego chowu. Środki zapobiegawcze polegają na stosowaniu sztucznego unasieniania, uodparnianiu zwierząt i na leczeniu. Spośród czynników infekcyjnych odgrywających w zagadnieniu jałowości krów pierwszorzędną rolę, należy uwypuklić znaczenie t. zw. specyficznych infekcji krycia, dla których prof. S z c z u d ł o w s k i wprowadził termin chorób kryjnych. Do chorób kryjnych zalicza się gruźlicę narządu płciowego, brucellozę, zarazę rzesistkową (*tri-*